

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені
К.Д.УШИНСЬКОГО

КОПЦА ЄВГЕНІЯ ПЕТРІВНА

УДК: 370.182+413=833(Укр.)

**ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ УЧНІВ ГІМНАЗІЇ НАУКОВОЮ
НАВЧАЛЬНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНОЮ ЛЕКСИКОЮ НА МІЖПРЕДМЕТНІЙ
ОСНОВІ**

13.00.02 – теорія і методика навчання (українська мова)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Одеса - 2006

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Південноукраїнському державному педагогічному університеті імені К.Д.Ушинського, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник - доктор педагогічних наук, професор,

дійсний член АПН України

Богуш Алла Михайлівна

Південноукраїнський державний

педагогічний університет імені К.Д.Ушинського,

завідувач кафедри теорії і методики

дошкільної освіти

Офіційні опоненти - доктор педагогічних наук, професор

Караман Станіслав Олександрович,

Київський міський педагогічний

університет імені Б.Д.Грінченка,

завідувач кафедри теорії та методики

української мови і літератури,

декан філологічного факультету

- кандидат педагогічних наук

Босак Ніна Федорівна,

Південноукраїнський державний

педагогічний університет імені К.Д.Ушинського,

старший викладач кафедри української філології

Провідна установа - Рівненський державний гуманітарний університет,

Кафедра української мови

Міністерство освіти і науки України.

Захист відбудеться 24 травня 2006р. о 13 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д41.053.01 при Південноукраїнському державному педагогічному університеті імені К.Д.Ушинського за адресою: 65029, м.Одеса, вул.Нищинського,1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського за адресою: 65091, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26.

Автореферат розісланий 10 квітня 2006р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

О.С.Трифорова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження зумовлюється положеннями сучасних концепцій мовної освіти в Україні щодо підвищення теоретичного і методичного рівнів навчання рідної мови в загальноосвітній школі та інших закладах освіти (ліцеї, гімназії). Концептуальні засади мовної освіти в Україні, що були закладені Національною доктриною розвитку освіти України у ХХІ столітті, Концепцією 12-річної загальної середньої освіти, стандартом мовної освіти, передбачають формування високорозвиненої мовної особистості, носія національно-мовної культури. Модернізація освітньої галузі вимагає перегляду змісту окремих навчальних дисциплін, їх понятійно-термінологічного апарату, особливо це стосується ліцеїв і гімназій. Інноваційні процеси в освіті, поява нових інтегрованих курсів, навчальних дисциплін, спецкурсів зумовили зростання інтересу до наукової навчальної термінології. Відомо, що термінологія постійно змінюється одночасно із розвитком науки, освіти, культури, що, у свою чергу, відбивається на навчальній термінологічній лексиці.

Наукова навчально-термінологічна лексика – це сукупність взаємопов'язаних терміноелементів з різних галузей знань, що відображено в різних навчальних дисциплінах. Учні мають справу з навчальною термінолексикою у двох випадках: а) у процесі роботи з термінологічними словниками і б) під час використання навчальної та науково-методичної літератури (підручники, навчальні посібники, журнали і т.ін.). Поступово в кожному класі зростає кількість навчальних предметів, які учні вивчають упродовж року (гуманітарні, природничі, культурологічні, мистецькі і т.ін. цикли), і в яких функціонують терміни-омоніми. Відтак, виникає необхідність не тільки ознайомлення учнів з міжпредметною навчальною термінологічною лексикою, а й залучення їх до активної навчально-мовленнєвої діяльності з термінологічною лексикою.

Різні аспекти загального термінознавства вивчались як російськими (А.Брагіна, В.Бутрін, Н.Васильєва, Б.Головін, Б.Городецький, В.Даниленко, В.Комарова, Т.Канделаки, Д.Лотте, Н.Подольська, А.Суперанська, С.Шелов та ін.), так і українськими (А.Бурячок, Т.Кияк, І.Кочан, А.Крижанівська, В.Лейчик, Г.Мацюк, Т.Михайлова, Н.Непийвода та ін.) вченими. Зокрема, було досліджено: лінгвістичні засади термінології (Б.Головін, Б.Городецький, В.Гусятинська, В.Даниленко, Т.Кияк, Л.Скворцов та ін.), семантика термінів (А.Брагіна, В.Бутрін, Т.Канделаки, З.Комарова, Т.Михайлова та ін.). Низка досліджень присвячена історії становлення і розвитку окремих терміносистем, зокрема: мовознавчій термінології галицьких шкільних підручників перших десятиліть ХХ століття (В.Карпова); розвитку української навчальної термінологічної лексики у шкільних підручниках початку 30-х років ХХ століття: гуманітарна, природничо-математична термінологія (В.Авраменко); педагогічній лексиці української мови (О.Зелінська,

В.Разумейко); українській філологічній термінології М.Драгоманова (В.Деркач); українській мовознавчій термінології кінця XIX початку XX століття (В.Захарчин) і т.ін.

Низка дисертаційних робіт філологічного напрямку присвячена формуванню, розвитку і функціонуванню термінології окремих галузей науки (Т.Баймут, Г.Кабанцев, І.Квітко, Л.Костюк, В.Лейчик, Т.Лепеха, Л.Малевиц, О.Медведь, Н.Місник, Т.Михайлова, Н.Москаленко, Г.Наконечна, Є.Огар, І.Петрова, А.Письмиченко, Т.Пристайко, Л.Симоненко, І.Сірохман, М.Сташко, А.Стебунова, Н.Цимбал та ін.). На жаль, нам не вдалося віднайти дисертаційних досліджень, в яких би розглядалися методичні питання збагачення словника учнів науковою навчальною термінологічною лексикою. Водночас зауважимо, що досить докладно в численних дослідженнях вивчено різні аспекти збагачення словникового запасу дітей і учнів від дошкілля до студентів вищої школи.

Отже, аналіз наукового фонду з досліджуваної проблеми засвідчив значні прогалини щодо вивчення лексико-термінологічного аспекту шкільної практики в сучасній лінгводидактиці, що зумовило вибір теми дисертаційного дослідження **“Збагачення словникового запасу учнів гімназії науковою навчально-термінологічною лексикою на міжпредметній основі”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема входить до тематичного плану Південного наукового центру АПН України “Теоретико-методичні засади розвитку мовленнєвого спілкування дошкільників і школярів” (W0100V006564). Автором було досліджено збагачення словникового запасу учнів гімназії науковою навчально-термінологічною лексикою на міжпредметній основі. Тема затверджена Вченою радою Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського (протокол №4 від 25 листопада 2004 року) та

закоординована Радою з координації АПН України (протокол №9 від 23 грудня 2004 року).

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати, розробити й експериментально апробувати лінгводидактичну модель, визначити педагогічні умови засвоєння учнями гімназії наукової навчально-термінологічної лексики на міжпредметній основі.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати співвідношення дефініцій: слово, поняття і термін, наукова навчально-термінологічна лексика і міжпредметна термінологія.
2. Визначити критерії, показники, ступені і рівні засвоєння наукової навчально-термінологічної лексики учнями гімназії.
3. Виявити педагогічні умови засвоєння учнями гімназії наукової навчально-термінологічної лексики на міжпредметній основі.

4. Укласти навчальні словники-мінімуми міжпредметної наукової навчально-термінологічної лексики.

5. Розробити та експериментально апробувати лінгводидактичну модель і методику збагачення словникового запасу учнів гімназії науковою навчально-термінологічною лексикою на міжпредметній основі.

Об'єкт дослідження – навчально-мовленнєва діяльність учнів старших класів гімназії.

Предмет дослідження – процес збагачення словникового запасу учнів гімназії науковою навчально-термінологічною лексикою на міжпредметній основі.

Гіпотеза дослідження: засвоєння учнями гімназії наукової навчально-термінологічної лексики на міжпредметній основі буде ефективним, якщо реалізувати такі педагогічні умови: міжпредметні зв'язки у збагаченні словникового запасу учнів науковою навчально-термінологічною лексикою (лінгвістичною, літературознавчою, біологічною, медичною); усвідомлення гімназистами взаємозв'язку і відмінностей дефініцій: слово, поняття і термін, наукова навчально-термінологічна лексика і міжпредметна термінологія; залучення учнів до активної діяльності зі словником наукової навчально-термінологічної лексики на міжпредметній основі; забезпечення позитивно-емоційних стимулів у процесі роботи з міжпредметною науковою навчально-термінологічною лексикою.

Методологічними засадами дослідження виступили: положення про взаємозв'язок мови, мислення, свідомості і мовлення (Л.Виготський, О.Леонтьєв, О.Лурія, С.Рубінштейн); взаємозв'язок і відмінності дефініцій: “слово”, “поняття”, “термін”; взаємозумовленість чуттєвого і раціонального в мовленнєвій практиці (О.Потебня); єдність мовленнєвого змісту і форми; перехід кількісних змін в якісні.

Теоретичні засади дослідження становлять учення мовознавців про лексикологію та лексико-семантичну систему мови (О.Ахманова, М.Баранов, П.Білоусенко, Р.Будагов, Д.Ганич, Б.Головін, М.Кочерган, Л.Мацько, І.Олійник, Н.Покровський, В.Русанівський, О.Тараненко, Л.Щерба та ін.); термінологію, терміносистеми і термінотворення (І.Білодід, Л.Бондарчук, Н.Васильєва, В.Виноградов, Б.Городецький, О.Грибан, В.Даниленко, І.Ковалик, І.Кочан, А.Крижанівська, А.Лагутіна, О.Медведь, Н.Подольська, Л.Симоненко, А.Суперанська, С.Худолєєва, С.Шелов та ін.); лінгводидактив з проблеми словникової роботи (А.Богуш, М.Вашуленко, З.Гирич, Н.Голуб, Л.Кожуховська, Т.Потоцька, М.Пентилюк, В.Тихоша та ін.).

Методи дослідження. Теоретичні: аналіз і узагальнення наукової і методичної літератури з проблеми лексикології, наукового стилю мовлення, термінології, методики збагачення словникового запасу учнів; емпіричні: аналіз програм з української мови, української літератури, біології, основ латинської мови з медичною термінологією, термінологічних словників; анкетування вчителів та учнів для з'ясування стану роботи з міжпредметною термінологією;

діагностувальні методики для виявлення рівнів засвоєння учнями наукової навчально-термінологічної лексики; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, прикінцевий); статистичні: кількісний та якісний аналізи експериментальних даних щодо ступенів і рівнів засвоєння учнями наукової навчально-термінологічної лексики на міжпредметній основі.

База дослідження: учні 10-11 класів гімназії №2 м.Одеси, СЗОШ №10, СЗОШ №117, ліцею “Приморський” м.Одеси. Всього в експерименті взяли участь: на констатувальному етапі 225 учнів, на формувальному – 90 учнів медичних класів СЗОШ №10, гімназії №2 м. Одеси.

Наукова новизна дослідження: вперше досліджено особливості засвоєння учнями гімназії наукової навчально-термінологічної лексики на міжпредметній основі (лінгвістичної, літературознавчої, біологічної, медичної); визначено критерії і показники, охарактеризовано ступені і рівні засвоєння учнями гімназії наукової навчально-термінологічної лексики на міжпредметній основі; визначено педагогічні умови засвоєння учнями наукової навчально-термінологічної лексики; уточнено дефініції: поняття, термін, міжпредметна навчальна термінологія; дістала подальшого розвитку методика словникової роботи з учнями гімназії.

Практична значущість дослідження полягає в розробці лінгводидактичної моделі та експериментальної методики засвоєння учнями гімназії наукової навчально-термінологічної лексики на міжпредметній основі; спецкурсів “Науковий стиль мовлення” і “Наукова навчально-термінологічна лексика”, міжпредметного словника, який може бути використаний у роботі з учнями 10-11 класів гімназії та ЗОШ.

Матеріали дисертаційного дослідження було впроваджено й апробовано в гімназії №2 м.Одеси (довідка про впровадження №267 від 24.12.2004р.), ліцеї “Приморський” м.Одеси (довідка про впровадження №139 від 5.09.2005р.), СЗОШ №10 м.Одеси (довідка про впровадження №512 від 29.08.2005р.), СЗОШ №117 м.Одеси (довідка про впровадження №96 від 2.06.2005р.), в Одеському обласному інституті підвищення кваліфікації вчителів (довідка про впровадження №590а від 29.09.2005р.).

Достовірність результатів дослідження забезпечується науковим обґрунтуванням його вихідних позицій, використанням системи методів, що адекватні об’єкту, предмету та завданням дослідження; якісним і кількісним аналізом одержаних даних, результатами перевірки розроблених положень.

Апробація результатів дослідження. Основні положення експериментального дослідження доповідалися на всеукраїнській (Харків, листопад 2004), всеукраїнській із міжнародною участю (Харків, квітень 2004), міжнародній (Полтава, червень 2004) науково-практичних конференціях, всеукраїнських науково-практичних читаннях (Одеса, травень 2004), на семінарах аспірантів і докторантів Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського.

Основні положення і результати дослідження відображено у 8 публікаціях автора, з них – 4 у фахових виданнях України.

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації 184 сторінки. У роботі вміщено 19 таблиць, 5 схем, 5 діаграм, які займають 11 сторінок основного тексту. У списку використаних джерел 225 найменувань. Обсяг додатків становить 25 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу дослідження, висвітлено його методологічні й теоретичні засади; розкрито наукову новизну, теоретичну і практичну значущість; подано дані щодо апробації основних положень дисертації і структуру роботи.

У **першому розділі** “Теоретико-методичні засади лексико-термінологічної роботи з учнями” розкрито сутність понять: лексика, слово, термін, термінологія; висвітлено проблему термінотворення у сучасному термінознавстві; проаналізовано лексико-термінологічну роботу з учнями в сучасній педагогічній теорії і практиці.

Лексикологія – багатоаспектна наука, що вивчає природу й сутність слова, його виникнення і зміну, визначення значення слів та їх уживання, структуру словникового складу мови, шляхи його поповнення і т.ін. На відміну від фонетики і фонології, які вивчають однобічні одиниці, що мають тільки план вираження, лексикологія вивчає одиниці, які мають план вираження і план змісту. В лексикології розрізняють “слово” і “лексема”. Слово, за лінгвістичним енциклопедичним словником, - це основна структурно-семантична одиниця мови, що є назвою предметів та їх властивостей, явищ, відношень дійсності; їй притаманна сукупність семантичних, фонетичних і граматичних ознак, специфічних для кожної мови. Характерними ознаками слова є цілісність, виокремлюваність і вільна відтворюваність у мовленні. На відміну від слова, що є конкретною одиницею, лексема є абстрактною одиницею мови, під якою розуміють слово в сукупності його форм і можливих значень у всіх його вживаннях і реалізаціях. Слова в мові існують не ізольовано, вони об'єднані в лексико-семантичну систему, до якої належать слова, різні за їх семантикою, функціями, важливістю використання в мовленні, територіальним поширенням, стійкістю в часі, походженням, стилістичною характеристикою тощо. Лексика обмежена певними сферами вживання та стилями, одним із них є науковий стиль. Науковий стиль мовлення обслуговує різні галузі науки і техніки, а також сферу освіти (навчання і виховання). Основною метою наукового стилю мовлення є повідомлення об'єктивної інформації, доведення істинності наукового знання. Науковий стиль характеризується широким використанням термінології як загальної, так і

спеціальної. Відтак, науковий стиль мовлення послуговується науковою лексикою, яка поділяється на загальнонаукову і спеціальну.

У мовознавстві поряд з науковим стилем мовлення функціонує і поняття “фахова мова”, під яким розуміємо сукупність усіх мовних засобів, що використовуються у професійно обмеженій сфері комунікації для досягнення порозуміння між фахівцями, які працюють у певній галузі. Найважливішою особливістю фахової мови є те, що поряд із загально-мовними засобами вона оперує спеціальною лексикою, термінами як показником фахової належності.

Зауважимо, що в сучасній лінгвістиці не існує однозначного тлумачення сутності “терміна” і “термінології”. Так, під терміном розуміють слово або словосполучення, що є назвою спеціального поняття деякої сфери виробництва, науки або мистецтва (В.Прохорова), слово або словосполучення (утворене на базі підрядного зв'язку), що має професійне значення, відображає та формує професійне поняття та застосовується у процесі (і для) пізнання, засвоєння деякого кола об'єктів та відношень між ними – під кутом зору певної професії (Б.Головін), слово або словосполучення, що позначає поняття спеціальної галузі знання чи діяльності (Н.Васильєва). Серед науковців спостерігається неузгодженість щодо семантичних особливостей терміна. Так, одні вчені вважають, що термін називає поняття (Т.Даниленко, Д.Дудик, Т.Кияк, А.Крижанівська, Н.Непийвода), на думку інших, термін виражає поняття (Д.Ганич, І.Олійник, В.Овчаренко) або співвідноситься з поняттям (І Квітко, С.Худолєєва). Водночас зауважимо, що основною ознакою терміна в будь-якій концепції є вказівка на певний зв'язок терміна (називання, вираження або співвіднесеність) із поняттям відповідної галузі науки, що віддзеркалюється в усіх визначеннях терміна. Термін існує як елемент терміносистеми, якщо останню розглядати як упорядковану сукупність термінів, що адекватно називають систему понять теорії, яка описує певну спеціальну галузь людських знань і діяльності. Отже, вчені визначають термін як мовну одиницю (слово чи словосполучення), що належить до науково-технічної або професійної сфери вживання, репрезентує її спеціальне поняття, виявляє певну сукупність ознак та утворює терміносистему. Вчені виокремлюють терміни-назви і терміни-описи (фрази), терміни-слово і терміни-поняття, термін-лексис і термін-логос. Термінам притаманні такі ознаки: номінативність, наявність точної наукової дефініції, тенденція до моносемії в межах термінологічної системи певної галузі, відсутність експресивних значень, стилістична нейтральність, системність, точність семантики, висока інформативність, тенденція до багатосемічності в межах свого термінологічного поля чи дисципліни, точна співвіднесеність з поняттям, подвійна зумовленість (з позицій “лексису” і “логосу”), регулярна формально-мовна оформленість, переважно вузька професійна сфера поширення (або спеціалізованість, або функціональна обмеженість своєю терміносистемою), неконотованість, відсутність синонімії, специфічний (почасти інтернаціональний) характер джерел походження терміна, відмінність від професійних і професійно-жаргонних лексем.

Відзначимо, що всі наукові поняття класифікуються в науці за певною системою. Під системою в термінології розуміють організовану сукупність об'єктів, тобто таку сукупність, що є об'єктивною єдністю пов'язаних між собою предметів, явищ або дій. Такими об'єктами системи є терміни – одиниці термінології.

Термінологія як наукове поняття вивчається багатьма вченими (І.Білодід, Н.Васильєва, В.Виноградов, В.Даниленко, І.Ковалик, А.Крижанівська, А.Лагутіна, Н.Подольська, Л.Симоненко, А.Суперанська та ін.). У мовознавстві існують два різних підходи щодо тлумачення термінології: один з них розглядає термінологію як самостійну галузь літературної лексики, інший – виводить її за межі літературної мови так само, як діалекти, просторіччя, де діють специфічні мовні норми. Вчені (Н.Васильєва, Н.Подольська, А.Суперанська) розуміють під термінологією сукупність або деяку невизначену кількість термінів – слів загалом; сукупність термінів (понять і назв) якоїсь певної (визначеної) галузі знання (медична термінологія, географічна термінологія); вчення про творення, склад і функціонування термінів загалом; вчення про творення, склад і функціонування термінів певної галузі знання, що вживаються в певній мові і їх еквівалентах в інших мовах; загальне термінологічне вчення.

Зауважимо, що під науковою термінологією в широкому значенні розуміють ту частину лексики (лексичної системи) сучасної літературної мови, яка складається із найменувань системи понять науки, техніки, офіційно-ділової мови і їх відображення у виробництві, громадському житті загалом або в окремих галузях. Наукова термінологія використовується у спеціальних (науковий, офіційно-діловий) функціональних стилях мовлення. У цих стилях термінами точно, конкретно називаються спеціальні поняття (реалії). У зв'язку з тим, що в науці, техніці, виробництві нині відбуваються постійні зміни, очевидна і поява нових термінів. Отже, термінологія – це відкрита, незамкнена система всередині лексичної системи літературної мови. Зв'язок термінології з літературною мовою органічний. Водночас характерною ознакою термінології є створення її не тільки на основі структур і моделей загальнонародної мови, але й легкість проникнення в терміносистему іншомовних запозичень. Це викликає необхідність, систематизуючи термінологію, враховувати, крім національної лексичної системи, інтернаціональний термінологічний фонд.

Особливий аспект термінології становить творення термінів, яке вчені розглядають у контексті теорії термінологічної номінації, що зумовлена взаємодією зовнішніх і внутрішніх мовних факторів. Значна частина слів української мови твориться морфологічним способом, за допомогою афіксальних морфем: префіксів, суфіксів, префіксів і суфіксів одночасно, постфіксів, що дає можливість створювати найрізноманітніші моделі термінів. Значення слова, якому властива певна внутрішня форма, визначається з його словотворчої структури. Для цього необхідно знати кореневі і словотворчі елементи, розуміти їх зв'язки і моделі. Термінологія

становить семіологічну систему понять, які відбивають певний науковий світогляд. Термін виникає тоді, коли наукове поняття настільки розвинулось і оформилось, що йому можна надати певне наукове вираження.

Для успішного навчання у школі важливим є відбір понять, які закладені у програмах усіх років навчання, відповідність теоретичної і практичної частин підручників вимогам програм, що допомагає у засвоєнні певної системи понять, відсутність суперечності понятійно-термінологічного апарата суміжних дисциплін.

У дослідженні під терміном ми розуміємо слово, словосполучення чи навіть аббревіатура, що позначає наукове поняття; це мовна одиниця, яка репрезентує ідеалізований об'єкт, входить до системи понять певної галузі, усталилася в цій галузі і функціонує в межах певної наукової термінології. Термін і терміносистема настільки взаємопов'язані поняття, що одне без одного не існують: не можна уявити собі терміносистему, що складається з одного терміна, як не можна визначити будь-який термін, не звертаючись до характеру і типології всіх поняттєвих зв'язків, яких він набуває саме в терміносистемі.

Аналіз програм із суміжних предметів “Біології” і “Основ латинської мови з медичною термінологією”, а також “Рідної мови” і “Української літератури” засвідчив, що тільки у програмах з біології і латинської мови з медичною термінологією особлива увага звертається на засвоєння учнями термінологічної лексики, обшар якої чітко окреслено у програмах. У програмах з рідної мови і літератури відсутні завдання на ознайомлення учнів з термінологічною лексикою. Зауважимо, що в усіх програмах відсутні вказівки на знання учнями міжпредметної термінології, відсутні словники міжпредметної лексики і методична література.

За результатами анкетування учнів старших класів виявилось, що їхні знання з термінологічної лексики є досить низькими, що засвідчило недостатню роботу вчителів з термінами як на уроках з конкретних предметів, так і відсутність роботи з міжпредметною термінологічною лексикою.

У другому розділі “Експериментальне дослідження збагачення словникового запасу учнів гімназії науковою навчально-термінологічною лексикою на міжпредметній основі” висвітлено теоретичні засади організації дослідження; описано критерії і показники, визначено ступені й охарактеризовано рівні засвоєння учнями наукової навчально-термінологічної лексики на міжпредметній основі; розроблено й науково обґрунтовано лінгводидактичну модель і методику засвоєння учнями гімназії наукової навчально-термінологічної лексики на міжпредметній основі; подано результати констатувального і прикінцевого етапів експерименту.

Започатковуючи констатувальний етап експерименту, нами було визначено критерії і показники засвоєння учнями наукової навчально-термінологічної лексики на міжпредметній основі, а саме: гносеологічний критерій із показниками: обізнаність із термінами лінгвістичної,

літературознавчої, біологічної, медичної, міжпредметної термінологій; репродуктивний із показниками: вміння виділяти терміни з тексту і пояснювати, з якої вони наукової галузі; вміння створювати нові терміни різними способами; вміння визначати міжпредметну термінологію; вміння працювати з термінологічними словниками; оцінно-рефлексійний з показниками: вміння адекватно оцінювати свою діяльність з термінологічною лексикою (самооцінка); вміння адекватно оцінювати діяльність інших учнів щодо роботи з термінологічною лексикою (взаємо- оцінка). До кожного критерію і показника було розроблено спеціальні завдання, за результатами виконання яких було виявлено ступені обізнаності учнів із науковою навчально-термінологічною лексикою на міжпредметній основі, ступені сформованості вмінь взаємооцінки і самооцінки, а також умінь гімназистів працювати з міжпредметною науковою навчально-термінологічною лексикою та на їх основі – рівні засвоєння учнями наукової навчально-термінологічної лексики на міжпредметній основі: вище достатнього (кожна з ознак виявляється досить яскраво, достатньо інтенсивно, постійно, усвідомлено, в тісній взаємодії всіх ознак за всіма критеріями -98-110 балів), достатній (ознаки виявляються переконливо, інтенсивно, здебільшого у взаємодії всіх ознак за всіма критеріями, хоча подекуди ознака була відсутня за окремими показниками – 85-102 балів), задовільний (ознаки виявляються інтенсивно, але не завжди переконливо, нестабільно в межах показників різних критеріїв – 60-75 балів), низький (ознаки виявляються слабо, їх вияв носить випадковий, фрагментарний, нестабільний, неусвідомлений характер – 35-64 балів), незадовільний (ознаки виявляються неусвідомлено, лише в окремих випадках – нижче 33 балів). Результати констатувального етапу засвідчили, що рівень “вище достатнього” був відсутній; на достатньому рівні перебувало 4,7% учнів експериментальних і 5,3% - контрольних груп; задовільний рівень засвідчили 38% гімназистів експериментальних і 38,7% - контрольних груп; низький рівень було виявлено у 37% учнів обох груп; незадовільний рівень був характерний для 20,3% учнів експериментальних і 19% - контрольних груп.

Теоретичними засадами побудови експериментальної методики збагачення словника учнів науковою навчально-термінологічною лексикою на міжпредметній основі виступили: вчення психологів про взаємозв'язок слова, поняття і терміна; механізми, закономірності, етапи, стадії розвитку наукових понять і термінів (П.Блонський, Л.Виготський, Л.Ісаєв, Г.Костюк, Ж.Піаже, Ж.Шиф та ін.); засвоєння учнями семантики слова; лінгводидактичні принципи навчання (А.Богущ, С.Караман, І.Лернер, М.Пентилюк, В.Скалкін, Л.Федоренко та ін.); міждисциплінарний підхід у збагаченні мовлення учнів науковою навчально-термінологічною лексикою (Г.Грибан, А.Єрьомкін, М.Левін, Н.Лошкарєва, В.Максимова, Ф.Соколова, В.Федорова та ін.).

Поняття – це форма мислення, що відображає суттєві властивості, зв'язки, відношення предметів і явищ, що виражені словом чи групою слів (Л.Д.Столяренко). Усі поняття позначаються словами. Слово, що визначає певне поняття будь-якої галузі науки і техніки, є

науковим поняттям або терміном. Засвоїти поняття, а отже, і термін – означає усвідомити його зміст, уміти виділяти істотні ознаки, точно знати його обсяг, місце серед інших понять (чи термінів) з тим, щоб уміти користуватися цим поняттям (чи терміном) у пізнавально-навчальній і практичній діяльності. Засвоєння понять для дитини є складним процесом. Процес засвоєння понять може проходити від вивчення конкретного матеріалу в бік його узагальнення, так і у зворотному напрямку: від установлення істотних ознак поняття, його визначення, до вивчення конкретного матеріалу.

Засвоєння наукового поняття тісно пов'язане із засвоєнням його значення, смислу і дефініції. Значення – це система зв'язків, що стоять за словом і відбивають загальний людський досвід, смисл – це індивідуальне значення слова, виділене з об'єктивної системи зв'язків слова в мовленні окремої особи (Л.Виготський). Дефініція – це сформульований в явній і стислій формі основний зміст поняття, є однією з найістотніших властивостей терміна.

Міжпредметні зв'язки – це зв'язки між компонентами навчального процесу, зумовлені реальними взаємозв'язками між сферами дійсності, що вивчаються у школі, необхідністю відтворення цих взаємозв'язків у свідомості учнів, полягають у взаємному узгодженні суміжних (коригувальних) компонентів змісту освіти і виражені у програмах та підручниках, сприяють формуванню наукового світобачення учнів.

Педагогічними умовами ефективного навчання щодо збагачення словникового запасу учнів термінологічною міжпредметною лексикою виступили: міжпредметні зв'язки у збагаченні словникового запасу учнів науковою навчально-термінологічною лексикою (лінгвістичною, літературознавчою, біологічною, медичною); усвідомлення гімназистами взаємозв'язку і відмінностей дефініцій: слово, поняття і термін, наукова навчально-термінологічна лексика і міжпредметна термінологія; залучення учнів до активної діяльності зі словником наукової навчально-термінологічної лексики на міжпредметній основі; забезпечення позитивно-емоційних стимулів у процесі роботи з міжпредметною науковою навчально-термінологічною лексикою.

Відповідно до теоретичних позицій організації експериментального дослідження було розроблено лінгводидактичну модель збагачення словникового запасу учнів науковою навчально-термінологічною лексикою на міжпредметній основі, що обіймала чотири етапи: пропедевтичний, когнітивно-збагачувальний, репродуктивно-творчий та оцінно-регулятивний.

Перший – пропедевтичний етап – був підготовчим до безпосередньої експериментальної роботи. На цьому етапі було відібрано міжпредметну наукову навчально-термінологічну лексику за такими параметрами: лінгвістична і літературознавча, біологічна і медична, лінгвістична, літературознавча, біологічна; лінгвістична, літературознавча, біологічна і медична. На основі відібраної лексики було складено навчальні словники-мінімуми наукової навчально-термінологічної лексики на міжпредметній основі: галузеві (лінгвістична і літературознавча

лексика, біологічна і медична) і міжгалузеві (лінгвістична, літературознавча, біологічна, медична). Провідними принципами укладання термінологічного словника-мінімуму на міжпредметній основі стали: функціональний, екстралінгвістичний, семантичний, принципи мінімізації та міжпредметних зв'язків. Окрім того, на першому етапі було розроблено спецкурси “Науковий стиль мовлення” (10 клас), “Наукова навчально-термінологічна лексика” (11 клас). Метою спецкурсу “Науковий стиль мовлення” було поглиблене вивчення матеріалу з розділу “Стили мовлення” і зокрема, наукового стилю. До спецкурсу увійшли такі теми: Слово і лексема. Значення і смисл слова. Слово, поняття, термін. Стили мовлення, їх характеристика. Науковий стиль мовлення. Стилiстичні і жанрові особливості наукового стилю. Лінгвістичні риси наукової мови. Класифікація термінів. До спецкурсу “Наукова навчально-термінологічна лексика” увійшли такі теми: Лінгвістичні риси термінів. Терміносистема української мови. Термінотворення в українській мові. Норма в термінології. Уніфікація, стандартизація, кодифікація, гармонізація термінів. Міжпредметна навчальна термінологічна лексика. Типи термінологічних словників. Методика роботи з термінологічними словниками.

Метою другого – когнітивно-збагачувального етапу – виступило збагачення словникового запасу учнів; уведення наукової навчально-термінологічної лексики у словник гімназистів на уроках української мови, літератури, біології, основ латинської мови з медичною термінологією. На цьому етапі було розроблено систему вправ для активної роботи гімназистів із міжпредметною термінологією на предметних уроках.

Третій – репродуктивно-творчий етап – передбачав занурення гімназистів в активну творчу роботу з науковою навчально-термінологічною лексикою на міжпредметній основі. Провідними формами роботи виступили: предметні уроки, інтегровані уроки, уроки творчої лабораторії, міжпредметні семінари, розробка словників міжпредметної термінології та їх захист, уроки-практикуми, позакласна робота (гуртки, вікторини, конкурси і т.ін.). На цьому етапі учні залучалися на уроках української мови до створення нових термінів і терміносполучень різними способами. Відзначимо, що впродовж експериментальної роботи учні залучалися до оцінювання результатів виконання завдань у роботі з міжпредметною термінологічною лексикою: писали рецензії на виконані творчі роботи (словнички, письмові контрольні роботи), виставляли оцінки як собі, так і своїм однокласникам, мотивували їх. Окрім того, учням пропонувалося написати курсові роботи за однією з тем (Походження і розвиток терміносистеми української мови. Термінотворення в українській терміносистемі. Словотворчі моделі біологічної та медичної терміносистем. Міжпредметна навчальна термінолексика), скласти короткий словник фармацевта, словник-мінімум міжпредметної термінолексики природничо-математичних наук; підготувати реферати з тем (Термінологія і культура мовлення. Цікава термінолексика. Словникове багатство України).

Четвертий етап – оцінно-регулятивний – був спрямований на самостійну творчу діяльність учнів гімназії з науковою навчально-термінологічною лексикою на міжпредметній основі. Провідними формами роботи були: самостійна творча робота учнів у гуртку “Майбутній науковець”, позакласна робота (захист словників, рефератів, участь у вікторині, робота у творчій лабораторії і т.ін.), оцінно-регулятивна діяльність учнів на предметних уроках, уроках-практикумах, міжпредметних семінарах, уроках творчої лабораторії. Крім того, проводилася науково-практична конференція “Українська термінологія. Історія, перспективи розвитку”, а також мовна вікторина. Для участі в мовній вікторині до проблемних груп були залучені майже всі учні 10-11 класів, проводилися тести, бліц-турніри. Під час проведення тижня української мови було підготовлено радіогазету, рольову гру “У світі термінів”, тематичний вечір “Українська термінологія і сучасність”, термінознавчий турнір.

На прикінцевому етапі було здійснено контрольні зрізи щодо збагачення словникового запасу учнів термінологічною міжпредметною лексикою та порівняння одержаних даних із результатами констатувального етапу. Порівняльні кількісні дані рівнів засвоєння учнями гімназії наукової навчально-термінологічної лексики на міжпредметній основі подано в таблиці.

Таблиця

Порівняльні рівні засвоєння учнями гімназії наукової навчально-термінологічної лексики на міжпредметній основі

РІВНІ	СУМА БАЛІВ	ГРУПА			
		ЕГ		КГ	
		ЕТАП НАВЧАННЯ			
		КЕ	ПЕ	КЕ	ПЕ
Вище достатн.	98-110	---	20,5	---	2,5
Достатній	85-102	4,7	34,5	5,3	8
Задовільний	60-75	38	28	38,6	56,5
Низький	35-64	37	11,5	37	23,5
Незадовільний	Нижчий 33	20,3	1,5	19	12

Як засвідчує таблиця, в експериментальній групі рівні засвоєння учнями наукової навчально-термінологічної лексики на міжпредметній основі виявилися значно вищими, ніж у контрольній. Так, “вище достатнього” рівня досягли відтепер 20,5% гімназистів (у контрольній групі – 2,5%), до достатнього рівня піднялося 34,5% учнів (у контрольній відповідно 8%), на задовільному рівні перебували 28% гімназистів (у контрольній – 56,5%), на низькому рівні

засвоєння наукової навчально-термінологічної лексики знаходилися 11% учнів (у контрольній – 23,5%), незадовільний рівень виявився у 1,5% гімназистів (у контрольній – 12%).

Отже, кількісні дані підтвердили ефективність виокремлених педагогічних умов і розробленої лінгводидактичної моделі й експериментальної методики щодо збагачення словникового запасу учнів гімназії науковою навчально-термінологічною лексикою на міжпредметній основі.

У **висновках** викладено результати дослідження, основні з них такі.

Дослідження було присвячене вивченню рівнів розвитку словникового запасу учнів гімназії (медичні класи) науковою навчально-термінологічною лексикою на міжпредметній основі (українська мова, українська література, біологія, основи латинської мови з медичною термінологією). Визначено педагогічні умови та розроблено експериментальну методику, які сприяли ефективному збагаченню словникового запасу учнів міжпредметною термінологією.

1. Лінгвістичними засадами дослідження є наукові положення лексикології. Лексикологія – це багатоаспектна наука, що вивчає природу й сутність слова, його виникнення і зміну, визначення слів та їх уживання, структуру словникового складу мови, шляхи його поповнення і т.ін. Ставлення вчених до наукового визначення слова є неоднозначним – від повного заперечення самостійного наукового терміна “слово” до розмаїття його визначень.

2. Кожне слово має значення. Лексичне значення слова – це зміст слова, що відображує у свідомості і закріплює в ній уявлення про предмет, властивість, якість, процес, явище і т.ін. Лексичне значення поділяється на концептуальне, конотативне, контекстуальне, денотативне, сигніфікативне. Центральним у лексичному значенні є його концепт (мисленнєве відображення певного явища дійсності, поняття). Оволодіння семантикою слова відбувається поступово у процесі навчання і виховання.

3. Лексика – сукупність слів, словниковий склад мови. Лексика обмежена певними сферами вживання та стилями. Наукова лексика і науковий стиль мовлення використовуються з пізнавально-інформативною метою в галузі науки і освіти. Науковий стиль мовлення характеризується широким використанням термінів, під якими розуміють слово або словосполучення, що є назвою спеціального поняття певної сфери науки, мистецтва, виробництва; це пізнавальна й мовна одиниця, що репрезентує ідеалізований об’єкт, входить до системи понять певної галузі, що усталилася в цій галузі, і функціонує в межах певної наукової термінології.

Сукупність термінів, пов’язаних один з одним на поняттєвому, словотворчому (дериватологічному) та граматичному рівнях, становлять терміносистему.

4. Термінологія – це сукупність спеціальних найменувань різних галузей науки і техніки, що вживаються у сфері професійного спілкування; вчення про творення, склад і функціонування

термінів; загальне термінологічне вчення; це відкрита, незамкнена система всередині лексичної системи літературної мови.

5. У дослідженні було визначено критерії і показники засвоєння учнями наукової навчально-термінологічної лексики на міжпредметній основі.

З-поміж них: гносеологічний критерій із показниками: обізнаність із термінами лінгвістичної, літературознавчої, біологічної, медичної, міжпредметної термінології; репродуктивний із показниками: вміння виділяти терміни з тексту і пояснювати, з якої вони наукової галузі; вміння створювати нові терміни різними способами; вміння визначати міжпредметну термінологію; вміння працювати з термінологічними словниками; оцінно-рефлексійний з показниками: вміння адекватно оцінювати свою діяльність з термінологічною лексикою (самооцінка); вміння адекватно оцінювати діяльність інших учнів щодо роботи з термінологічною лексикою (взаємооцінка).

6. Результати констатувального етапу дослідження засвідчили, що переважна частина учнів гімназії перебували на задовільному (38% - в ЕГ і 38,6 – КГ), низькому (по 37% в обох групах) і незадовільному (20,3% - в ЕГ і 19% - у КГ) рівнях засвоєння учнями наукової навчально-термінологічної лексики на міжпредметній основі.

7. Теоретичними засадами побудови експериментальної методики збагачення словника учнів науковою навчально-термінологічною лексикою на міжпредметній основі виступили: вчення психологів щодо взаємозв'язку слова, поняття і терміна; механізми, закономірності, етапи, стадії розвитку наукових понять і термінів; засвоєння учнями семантики слова; загальнодидактичні та лінгводидактичні принципи навчання; міждисциплінарний підхід у засвоєнні учнями наукової навчально-термінологічної лексики.

8. Педагогічними умовами ефективного навчання щодо збагачення словникового запасу учнів термінологічною міжпредметною лексикою виступили: використання міжпредметних зв'язків у збагаченні словникового запасу учнів науковою навчально-термінологічною лексикою (лінгвістичною, літературознавчою, біологічною, медичною); усвідомлення гімназистами взаємозв'язку і відмінностей дефініцій: слово, поняття і термін, наукова навчально-термінологічна лексика і міжпредметна термінологія; залучення учнів до активної діяльності зі словником наукової навчально-термінологічної лексики на міжпредметній основі; забезпечення позитивно-емоційних стимулів у процесі роботи з міжпредметною науковою навчально-термінологічною лексикою.

9. На формувальному етапі дослідження було розроблено лінгводидактичну модель збагачення словникового запасу учнів науковою навчально-термінологічною лексикою на міжпредметній основі, що обіймала чотири етапи: пропедевтичний, когнітивно-збагачувальний, репродуктивно-творчий та оцінно-регулятивний. Для кожного етапу було розроблено відповідний зміст як уроків, так і позакласної роботи.

10. Виконання експериментальних завдань учнями на прикінцевому етапі засвідчили позитивні результати щодо рівнів засвоєння наукової навчально-термінологічної лексики: більшість гімназистів експериментальних груп піднялися до вище достатнього (20,5%) та достатнього (34,5%) рівнів, на задовільному – залишилося 28%, на низькому рівні – 11,5%, незадовільний рівень було виявлено в 1,5% гімназистів. У контрольних групах відсутніх позитивних змін у рівнях розвитку словникового запасу учнів не відбулося.

Виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів означеної проблеми. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у вивченні проблеми активізації словникового запасу учнів загальноосвітньої школи молодших і середніх класів навчальною міжпредметною термінологією як гуманітарних, так і природничих дисциплін.

Основні положення дисертації відображено в таких публікаціях автора:

1. Копіца Є.П. Способи і продуктивні моделі термінологічного словотворення //Наука і освіта. - №1, 2004.- С.132-135.

2. Копіца Є.П. Походження і розвиток терміносистеми української мови // Наука і освіта.- №2, 2004.-С.122-127.

3. Копіца Є.П. Міжпредметні зв'язки – засіб активізації учбового процесу // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім.. К.Д.Ушинського (Зб.наук.пр.).- 2005.- Вип.3-4.-С.235-241.

4. Копіца Є.П. Термінотворення в українській терміносистемі //Наука і освіта. - №3-4,2005.- С.125-129.

5. Копіца Є.П. Внутрішня форма терміна – ключ до його рецептивного засвоєння // Значення українознавчих та мовних дисциплін у системі вищої освіти: Матеріали всеукраїнської науково-практ.конф. (11-12 листопада 2004р., м.Харків) – Х.: НфаУ, 2004. –С. 17-20.

6. Копіца Є.П. Значення способів і продуктивних моделей термінологічного словотворення у вивченні медичної термінології // Новітні методи викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах: Матеріали всеукр. науково-практ.конф. з міжнар.участю (15 квітня 2004р.).- Х.: НфаУ, 2004.- С. 46-47.

7. Копіца Є.П. Словотворчі моделі біологічної та медичної терміносистем // Лінгвістичні та методичні проблеми навчання мови як іноземної: Матеріали п'ятої міжнар. науково-практ.конф. – Полтава, 2004. – С.97-99.

8. Копіца Є.П. Збагачення словникового запасу учнів-гімназистів літературознавчими термінами //Всеукраїнські науково-практичні читання студентів і молодих науковців, присвячені педагогічній спадщині Костянтина Дмитровича Ушинського (до 180 років з дня народження), Василя Олександровича Сухомлинського (до 85 років з дня народження)-Одеса, 2004.-С.139-141.

Анотація

Копіца Є.П. Збагачення словникового запасу учнів гімназії науковою навчально-термінологічною лексикою на міжпредметній основі. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія і методика навчання (українська мова). – Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського. – Одеса, 2006.

Дисертацію присвячено вивченню рівнів розвитку словникового запасу учнів гімназії (медичні класи) науковою навчально-термінологічною лексикою на міжпредметній основі (українська мова, українська література, біологія, основи латинської мови з медичною термінологією). Досліджено особливості засвоєння учнями гімназії наукової навчально-термінологічної лексики на міжпредметній основі (лінгвістичної, літературознавчої, біологічної, медичної); визначено критерії і показники, охарактеризовано ступені і рівні засвоєння учнями гімназії наукової навчально-термінологічної лексики на міжпредметній основі; визначено педагогічні умови засвоєння учнями наукової навчально-термінологічної лексики; розроблено лінгводидактичну модель збагачення словникового запасу учнів науковою навчально-термінологічною лексикою на міжпредметній основі, що обіймала чотири етапи: пропедевтичний, когнітивно-збагачувальний, репродуктивно-творчий та оцінно-регулятивний.

Ключові слова: наукова навчально-термінологічна лексика, між- предметна основа, міждисциплінарний підхід, термін, термінологія, словниковий запас, учні гімназії.

Аннотация

Копица Е.П. Обогащение словарного запаса учеников гимназии научной учебно-терминологической лексикой на межпредметной основе. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения (украинский язык). – Южно-Украинский государственный педагогический университет имени К.Д.Ушинского. - Одесса, 2006.

Диссертация посвящена изучению уровней развития словарного запаса учеников гимназии (медицинские классы) научной учебно-терминологической лексикой на межпредметной основе (украинский язык, украинская литература, биология, основы латинского языка с медицинской терминологией).

В исследовании под термином мы понимаем слово, словосочетание или аббревиатуру, что означает научное понятие; это речевая единица, которая репрезентирует идеализированный объект, входит в систему понятий определенной области, утвердилась в этой области и

функционирует в определенной научной терминологии. Термин и терминосистема настолько взаимосвязаны, что друг без друга не существуют: нельзя представить терминосистему, которая состоит из одного термина, так как нельзя определить какой-то термин, не обращаясь к характеру и типологии всех понятийных связей, которые он приобретает именно в терминосистеме.

Педагогическими условиями эффективного обучения по обогащению словарного запаса учеников терминологической межпредметной лексикой выступили: использование межпредметных связей по обогащению словарного запаса учеников научной учебно-терминологической лексикой (лингвистической, литературоведческой, биологической, медицинской); осознание гимназистами взаимосвязи и отличий дефиниций: слово, понятие и термин, научная учебно-терминологическая лексика и межпредметная терминология; приобщение учеников к активной деятельности со словарем научной учебно-терминологической лексикой на межпредметной основе; обеспечение положительно-эмоциональных стимулов в процессе работы с межпредметной научной учебно-терминологической лексикой.

На констатирующем этапе эксперимента было проведено анкетирование учителей и учеников, анализ программ, результаты которого показали, что во всех программах отсутствуют указания по знаниям учениками межпредметной терминологии, а также отсутствуют словари межпредметной лексики и методическая литература; были определены критерии и показатели, выявлены степени осведомленности учеников с научной учебно-терминологической лексикой на межпредметной основе, степени сформированности умений самооценки и самооценки, а также умений гимназистов работать с межпредметной лексикой и на их основе – уровни усвоения учениками научной учебно-терминологической лексики на межпредметной основе.

На формирующем этапе была разработана лингводидактическая модель обогащения словарного запаса учеников научной учебно-терминологической лексикой на межпредметной основе, реализация которой осуществлялась в четыре этапа: пропедевтический, когнитивно-обогащающий, репродуктивно-творческий и оценочно-регулятивный.

Первый – пропедевтический этап – был подготовительным к непосредственной экспериментальной работе. На этом этапе была отобрана научная учебно-терминологическая лексика, на основе которой был составлен учебный словарь-минимум межпредметной терминологии, а также разработаны спецкурсы “Научный стиль речи” (10 класс), “Научная учебно-терминологическая лексика” (11 класс).

Целью второго – когнитивно-обогащающего этапа - было обогащение словарного запаса учеников; введение научной учебно-терминологической лексики в словарь гимназистов на уроках украинского языка, литературы, биологии, основ латинского языка с медицинской терминологией. На этом этапе была разработана система упражнений для активной работы гимназистов с межпредметной лексикой на предметных уроках.

Третий – репродуктивно-творческий этап – был направлен на приобщение гимназистов к активной творческой работе с научной учебно-терминологической лексикой на межпредметной основе: ученики создавали новые термины и терминосоединения разными способами, оценивали результаты выполнения заданий в процессе работы с межпредметной терминологической лексикой, писали рецензии на выполненные творческие работы (словари, письменные контрольные работы), оценивали себя и своих одноклассников.

Четвертый этап – оценочно-регулятивный – был направлен на самостоятельную творческую деятельность учеников гимназии с научной учебно-терминологической лексикой на межпредметной основе. Ведущими формами работы на этом этапе были: самостоятельная творческая работа учеников в кружке “Будущий ученый”, внеклассная работа (защита словарей, рефератов, викторина, творческие лаборатории и т.д.).

На заключительном этапе эксперимента были проведены контрольные срезы, данные которых показали существенные положительные результаты в уровнях усвоения учениками экспериментальных групп научной учебно-терминологической лексики на межпредметной основе.

Ключевые слова: научная учебно-терминологическая лексика, межпредметная основа, междисциплинарный подход, термин, терминология, словарный запас, ученики гимназии.

Annotation

Kopitsa Yevgenia Petrovna. Enrichment of the pupils' vocabulary with the scientific-terminology lexics on the intersubject basis.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of pedagogical sciences on the speciality 13.00.02 – theory and methodics of teaching (Ukrainian language) – South Ukrainian State Pedagogical University named after K.D. Ushinsky, Odessa, 2006.

The dissertation is devoted to studying of levels of vocabulary development of the pupils of gymnasium (medical classes) with the help of scientific terminology based on intersubject connections (Ukrainian language and literature, biology, Latin language with medical terminology).

The research included peculiarities of learning by the students of gymnasia of the vocabulary based on scientific terminology, characterized steps and levels of mastering by the pupils of educational terminological lexicon.

The work presents linguadidactive model aimed to enrich the pupils' vocabulary with the scientific terminology. The model consists of stages: propaedeutic, cognitive-enriching, reproductive-creative, evaluative-regulative.

Key words: scientific terminology, intersubject basis, interdisciplinary approach, the term, terminology, vocabulary, pupils of gymnasia.

